

Гетта Василь Григорович

кандидат педагогічних наук, професор кафедри

технологічної освіти та інформатики

Чернігівський національний університет

«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

НЕГАТИВНЕ МИСЛЕННЯ ТА ЙОГО ЗАПОБІГАННЯ

Найпростіше визначення суті мислення – це розумове оперування поняттями та образами. В поняттях зосереджені знання. У них відображається суть предметів і явищ реального світу в їх істотних, необхідних ознаках і відношеннях. Кожному поняттю відповідає певний об'єкт (образ) мислення. Образ – це інтегроване, розумове уявлення об'єкта знань, закладених у понятті. Оперування поняттями та образами – це складний розумовий процес використання складових мислення – порівняння, протиставлення, аналіз, синтез, узагальнення та формулювання висновків.

Мислення нерозривно пов'язане з мовою. Мозок людини розвивається разом з органами мовлення, а здатність мислити – разом зі здатністю виражати думки за допомогою мови. Логічні форми, в яких відображається об'єктивна дійсність у свідомості людини, існують у формі мови. Слова або речення фіксують наші думки. Отже, поняття, судження або умовисновки існують у вигляді слів або речень. Німецький філософ І.Діцген писав, що мислення, як художник, відображає світ, а мова служить для цього художника пензлем, яким він змальовує загальну спорідненість усіх речей. Мова, в свою чергу, впливає на мислення. Образно кажучи, вона поставляє в мозок поняття. Отже, якими поняттями і образами та як володіє людина мовою, такий буде результат мислення.

Таким чином, мислення – це активний, цілеспрямований процес опосередкованого і узагальненого відображення дійсності, результати якого зосереджені в мові. Навчитись мислити правильно (логічно) – надзвичайно

важливо для кожної людини, а навчити мислити логічно є одним з головних завдань будь-якого навчального закладу. На практиці, в повсякденному житті це зробити доволі складно, заважає багато факторів. Їх умовно можна розділити на природні та побутові. Природні, переважно, пов'язані з фізіологією людини, її обдарованістю, схильністю до того чи іншого виду діяльності, типом характеру тощо. Побутові ж пов'язані з повсякденним життям, його умовами, матеріальним забезпеченням, баченням перспективи тощо. У повсякденному житті трапляється так, що оперування наявними в індивідуума поняттями і образами приводить до не об'єктивного, часто неправильного результату. Цей результат «обростає» емоціями і певним чином діє на психіку людини. Емоції можуть позитивно або негативно діяти на її поведінку, викликати задоволення, або, навпаки, незадоволення і навіть страх. У результаті формується позитивне або негативне ставлення людини до життя. Якщо переважають позитивні емоції, то в неї, переважно, позитивне ставлення до життя. Якщо ж під впливом життєвих негараздів переважають негативні емоції, то слід чекати негативного ставлення до нього. Мислення супроводжується пересторогою, чеканням неприємностей, недовірою до інших людей, керівництва і, навіть, держави. Така людина часто зайво витрачає багато енергії та коштів ніби на запобігання неприємностей.

Такий стан може підтримуватись при спілкуванні з іншими людьми, негативними повідомленнями із засобів масової інформації. В результаті формується негативне мислення і, як наслідок, негативне ставлення до життя.

Важливим фактором, котрий сприяє розвитку негативного мислення є необ'єктивне, завищене оцінювання своїх можливостей. Людина, яка необ'єктивно оцінює свої, наприклад, здібності завжди незадоволена. Вона шукає причину неуспіху не в собі, а в оточуючих, їм заздрить, шукає всілякі пояснення, виправдання. Такій людині і на думку не спадає, що треба підвищити свій рівень знань чи умінь, більше працювати над собою, краще навчатись, підвищувати інтелектуальний рівень тощо.

Значний вплив на формування і розвиток негативного мислення має об'єктивність планів на майбутнє. Людина, яка будує нереальні плани на майбутнє, завжди знаходиться у полоні негативних емоцій. Як показує практика і дослідження, даний фактор найбільш характерний для молоді. Максималізм, який притаманний багатьом молодим людям, переважно не підкріплений досягненнями в навчанні, роботі, інтелектуальному розвитку, поступово, але повсякчасно руйнує райдужні мрії і, водночас, позитивність мислення.

Для запобігання розвитку негативного мислення важливо, щоб людина знаходилась (навчалась, працювала і жила) у позитивному оточенні (позитивному середовищі), про яке, перш за все, повинна дбати держава. При невпевненості в завтрашньому дні, постійному зростанні цін на товари споживання, продукти харчування, відсутність роботи, хронічній недостатці коштів важко розраховувати на позитивне ставлення людей до життя. «У гарній оселі і люди веселі» – писав відомий всім поет.

Чому релігія стала самою стійкою ідеологією? Перш за все тому, що дає надію на хоч і примарне, але потойбічне життя після фізичної смерті. Надія, що завтра буде в чомусь краще, ніж сьогодні дає впевненість, піднімає настрій, працездатність багатьох людей.

Внутрішній (психологічний) стан людини відображається на обличчі. Люди з негативним мисленням мають сумний, непривітний вигляд. У них на обличчі рідко можна побачити усмішку.

Отже, держава, навчальні заклади, роботодавці і, перш за все, кожна людина повинні дбати про створення належних умов для формування і розвитку позитивного мислення громадян, а значить, і їх позитивного ставлення до життя.